

Pu 2033

d 597

oktober 1944.

Slovenbca

Glasilo slovenske protifašistične ženske zveze
leto II. za Slav. Primorje št. 7.

MARŠAL TITO

GOVORI NARODOM

JUGOSLAVIJE

Ob priliki proslave druge obletnice ustanovitve Prve Dalmatinske brigade, ene naših najbolj slavnih brigad, je maršal Tito izrazil brigadi red "Narodne osvoboditve" in imel govor, v katerem je med drugim rekel tudi sledeče:

Danes imamo svojo narodno oblast. Imamo najvišji organ narodne oblasti Jugoslavije, AVNOJ. To so velike pridobitve te borbe, plačane s krvjo in z življenjem najboljših sinov Jugoslavije. Skozi vso dolgo boja je bilo mnogo zaprek z raznih strani, bilo je raznih poskusov, da se onemogoči ta borba, ki jo vodijo naši narodi. Toda premagali smo vse težave in danes ni več sile, ki bi nam mogla vzeti te pridobitve, za katere so dali življenje tisoči najboljših sinov Jugoslavije.

Se so spekulanti in sovražniki in bilo bi nenaavadno, če jih ne bi bilo, ker sovražniki in izdajalci svojega naroda nemorejo postati brez noč rodoljublja. Oni ostanejo izrodek, tada nadenejo si nove maske in z drugimi metodami nadaljujejo svoje protinardno delo. To je temna reakcionarna klika pri nas ki ima svoje zaveznike tudi v inozemstvu. Sedaj ko stojimo pred osvoboditvijo, skuša ta reakcija utrditi svoj položaj in se pri tem ne straši nobenih sredstev. Toda zahvaljujoč požrtvovalni borbi naših narodov, se je danes posrečilo razkrinkati veliko število sovražnikove demokratske Jugoslavije. In ravno zato, ker so ti protinardni elementi prišli na nove metode v svojem delu, da se oblačijo v kožo jagnjet in se vrivajo v vrste narodno-osvobodilnega pokreta, je potrebna največja čuječnost vseh onih katerim so

drage pridobitve te borbe. Mi smo vedno izjavljali in še danes izjavljamo, da želimo sprejeti v svoje vrste vsakega pravega sina, ki ljubi svojo zemljo, toda ne maramo sprejeti špekulantov, ne maramo onih, ki hočejo ustvariti protinarodne cilje. Mi pozivamo, da prenehajo s tem svojim delom, s katerim ne bodo uspešni. Nismo še končali borbe z okupatorjem in njegovi mi hlapci. Danes ob dvanajsti uri te borbe nam je potreben vsak pošten sin naše domovine, ki pošteno misli in želi svojemu narodu sreče in boljše bodočnost. Po tej borbi pa nas čaka težka naloga, da dvignemo našo razrušeno domovino iz razvalin.

Približujemo se uri, ko se bo morale govoriti omejah naše domovine. Mi nismo nikoli tekom te borbe govorili o tem toda danes moramo povedati nekaj besed.

Naš narod se je bori in se bori za svobodo in neodvisnost, bori pa se tudi za osvoboditev onih naših bratov in sestra, ki so desetletja vzdihovali pod fašističnim jarmom. To so naši bratje v Istri, v Slovenskem Primorju in na Koroškem. Tudi ti morajo biti in bodo osvobojeni in bodo živeli svobodno v svoji domovini s svojimi brati. To je želja nas vseh, to je želja njih samih. Tujega ne maramo ničesar, to da svojega ne damo. Moram se tega vprašanja dotakniti, ker smo bili ves ta čas borbe preveč skromni v teh vprašanjih. Mi nismo govorili o tem, toda naši sosedje z druge strani vse preveč o tem govorijo in delajo razne kombinacije. Apelira se na našo veliko dušnost, radi katere naj bi mi pustili naše brate v sužnosti. Odprava krivic rapallske in versailske pogodbe, katero mi zahtevamo, nekaterim ljudem v sosednih deželah in to v deželah, ki so z nami vodile vojno in napadle našo domovino, v deželah, katerih armade so uničevale naša mesta in vasi ter ubijale naše žene in deco, ni pogodba in smatrajo to kot nekaj imperijalizem, kot nekaj kar bi moglo čez nekaj let izzvati novo vojno. Zeradi tega smatrajo oni, da bi mi mo

rali pustiti svoje brate pod tujim jarmom. Jaz sem to rekel zato, ker vem, da tudi vi tako mislite, kakor jaz.

Nadalje moram reči: čeprav smo v sklopu velikih zaveznikov majhna dežela, smo s svojo borbo dokazali, da je naš narod velik po duhu. Ne bi nam bilo prav in ne bi se mogli s tem sprijazniti, če bi se naša dežela ne smatrala za enakopravno, če bi nas držali ob strani in bi nam drugi merili pravico. Mi hočemo biti skupaj z našimi zavezniki za mizo, kjer se bore ševala usoda Evrope in naše dežele. To je naša pravica in mi bomo na njej vztrajali. Jaz sem prepričan, da bomo naleteli na razumevanje pri naših velikih zaveznikih, na razumevanje naših teženj in zahtev, ker so to naši narodi zaslužili in dokazali z enceno nadčloveških žrtev za zavezniško stvar.

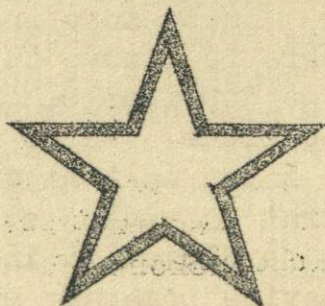
Bližamo se dnevu svobode, pa tudi dnevu novih naporov, da ustvarimo našo Novo Jugoslavijo. Prepričan sem, da bodo borci NOV in POJ znali ne samo z zmago končati težko borbo, ampak, da bodo znali skupno z našimi narodi tudi v bodoče ohraniti vse pridobitve in da jim nihče ne bo mogel vzeti tega, kar so si zmagovito izvojevali.

Naj živi Nova, srečna, svobodna, demokratična, federativna Jugoslavija!

Naj žive naši veliki zavezniki, Sovjetska Zveza, Anglija in Amerika!

Naj živi zmagovita, herojska RA, ki stoji danes na naših mejah!

Smrt fašizmu - svobodo narodu !

PRIMORSKA

JE OBHAJALA OBLETNICO PRIKLJUČITVE

K TITOVJ JUGOSLAVIJI

Neko praznično razpoloženje je vladalo 16. IX. po vseh primorskih vaseh. Kakor da bi hoteli Švabi in švabobranci to razpoloženje uničiti, so ropali po vaseh. Pokradli so živino in živež, niso pa mogli u krasti zavesti, da je to naš največji praznik, da je to obletnica tistega dne, ki nam je izpolnil 25letne želje.

Vse je čakalo večera, da da duška svojim čustvom. Ko so se užigale zvezde, so zagoreli tudi kresovi. Povsod so bili: na Snežniku, na Nanosu, na Čavnu, na Sv. gori, na Katarini, na Poreznu, Matajurgu in Krnu. Priklicali so še nešteto drugih kresov. Vsi griči so žareli. Neka stara mamica in odra sta celo v dolini pred svojo hišo zažgala kres, ker nista mogla na hrib. V kresove je gledalo nebroj žarečih obrazov. Starim se je zdel kres kot zvezda vodnica, ki jih je vodila skozi 25 letno ječo suženjstva v svetle dvore svobode v novi Jugoslaviji, mladim pa je bil kot ogenj borbenosti in požrtvovalnosti, ki go ri v njih in ki jih je vodil v zadnjem letu od zmage do zmage. Še malo, pa bo šel okupator enkrat za vselej z naših svetih tal. Vse si videl v svitu kresa: naše borbe in borke, ki so doprinesli neverjetne napore in žrtve, naše žene in matere, ki so žrtvovalle može, hčere in sinove in ki so tudi same s svojim delom mnogo doprinesle k našim uspehom, videl si mladino in pionirčke. Vse je družila ena velika misel: niso bili zaman naši napori, ne naše žrtve! Primorska je enkrat za vselej strla okove suženjstva, pridružena je Sloveniji in bo skupno z ostali mi narodi Jugoslavije pomagala pri dokončnem zlomu fašizma in nje-

govih hlapcev.

Skoraj vsaka vas je imela ta dan svoj miting, na katerem je ljudstvo vedno znova izrazilo svojo pripadnost k Jugoslaviji. Kot prisege so izzvenele resolucije, katere je ljudstvo na teh mitingih sprejelo. Mi hočemo spadati k Sloveniji in s tem k federativni Titovi Jugoslaviji. Zato smo se borili in zato se bomo borili do končne zmage in nihče nam tega ne more vzeti

Eva.

SLOVENSKO PRIMORJE

S I G R A D I S V O J O O B L A S T .

Kakor je bila globoko ljudska vsa naša domovinska borba, tako je naravno da je tudi izid in sed borbe ljudski in demokratičen. Izdano in prodano ljudstvo je pred tremi leti pograbilo za orožje in šlo v borbo za svobodo svojega naroda - delavca.

Danes se uresničujejo na naših slovenskih tleh - sanje velikega Prešerna

Da oblast

In z njo čast

Kot prej, spet naša bodo last!

Ne uresničujemo danes sanj najboljših Slovencev pod vodstvom velikih vojvod in grofov, "preizkušenih narodnih vodnikov" ampak sinovi ljudstva vodijo to strašno, zmagovito borbo. Iz narodnih nižin so se dvignili naši vojskovodje, iz zaničevanega ljudstva se dvigajo nosilci nove države.

Naša prelita narodna kri in strahotni napori naših narodov žanjejo v sedanjosti veliko svetovno priznanje. Danes niso v svetu samo slavljene in spoštovane, ampak tudi kot država priznane. Svet priznava to, kar smo na naši zemlji storili, svet priznava sedve naše borbe. Sporazum med dr. Šubašičem in maršalom Titom, deklaracija dr. Šubašiča in končno sed

tenek med maršalom Titom in predsednikom Churchillom dokazuje, da veliki svet zmagovitih zaveznikov priznava maršala Tita kot najvišjega predstavnika Jugoslavije, kot predstavnika ljudske oblasti jugoslovenskih narodov.

Država Jugoslavija je mednarodno priznana, priznani so najvišji organi naše narodne oblasti. Potrebno je, da sedaj tej državi postavimo tudi znotraj organe oblasti, ki bodo zmožni voditi našo domovino v bližnji prihodnosti. Organe ljudske oblasti pa je mogoče graditi le po svobodni odločbi ljudstva s svobodnimi, demokratičnimi volitvami.

Volitve v narodno osvobodilne odbore so globokodemokratične, globoko ljudske, ker ima pri njih pravico sodelovanja prav ves narod. Tudi slovenska žena v gradnji slovenske državnosti. V borbi je dokazala slovenska žena, da je zmožna čudovitega junaštva in požrtvovalnosti, kadar je ogrožena domovina njenih otrok. Kakor levinja za mladiče se je borila slovenska žena v dneh domovinske vojne. Spomnimo se samo onih junaških slovenskih mladenk, ki se niso strašile prenašati največjih vojaških naporov v vrstah partizanskih čet. Spomnimo se onih slovenskih žena, ki so prenašale ranjence preko sovražnikovih blokad pod varen krov. Spomnimo se slovenske matere, ki je prebedela cele noči v skrbi za svojega sina ranjenega partizana. In mar ni slovenska žena prav s svojim zadržanjem v dneh borbe dokazala svojo politično zrelost in sposobnost soodločanja pri ureditvi naše države. Slovenska žena je najgloblje spoznala trpljenje svojega naroda v dneh borbe, ona bo znala braniti pridobitve in sadove te borbe v dneh urejenega državnega življenja.

Globoko ljudski značaj nastajajoče oblasti se kaže v tem, da je ljudstvo samo neprestani nadzornik oblastvenih odborov. Ljudstvo ima pravico da vsak trenutek odpokliče odbornika ali celo odbor, ki ne bi ravnal po njegovi volji. Naša demokracija uresniču-

je dejansko to, kar si je pod demokracijo zmisllil = veliki francoski državoslovec, km je dejal, da je prava demokracija vsakodnevni plebiscit, vsakodnevno = ljudsko glasovanje. V ljudstvu je vir oblasti, odbo- ri le izvršujejo ljudsko voljo.

In končno so volitve tajne. Nihče ne more vpliva- ti na voljo posameznika, da bi ta glasoval proti svo- jemu prepričanju. Nihče ne ve, za koga je kdo oddal- glas in se zato ne more maščevati nad njim. Tako je omogočeno, da pride do izraza resnična ljudska volja.

Slovensko Primorje je izvolilo svoje odbore sko- raj po vseh vaseh, volilo je okrajne in okrožne, ka- kor tudi Pokrajinski NOO.

Volitve na Primorskem pomenijo, da je primorsko = ljudstvo politično zrelo in da se zaveda, da postavi- lja v sedanjosti oblast združene Slovenije da glasu- je za Jugoslavijo. Primorsko ljudstvo dopoveduje se- temi volitvami vsemu svetu, da je ono znalo za svoje- svobodo ne samo krvaveti, ampak da si zna postavljati tudi svoje državo, da se zna tudi samo vladati. Do- kazujemo vsemu svetu, da smo ne samo narod junakov, ampak da smo državni narod ki kaže mnogim narodom = zapada pot v prihodnost.

Dalje kažejo dosedanji izidi volitev, da je primor- sko ljudstvo pripravljeno slediti vodstvo OF v nje- govem izvajanju politike aktivnega odpora in borbe- proti sovražniku. Novi odbori si postavljajo kot = svojo prvo nalogo pomoč vojski in vsemu narodu v = dneh borbe.

In končno kažejo volitve, da je slovenski narod e- noten in strnjen ter kot tak odločen, da se bori do- popolne zmage pod vodstvom OF, velika udeležba na vo- litvah nespodbitna priča po tem, da slovenski narod = ne pozna več strankarske razcepljenosti, ampak, da se- je v trpljenju streznil in strnil.

Narodna oblast na Primorskem nam je najboljšo po- ročstvo poleg NOV, da se žažnostna zgodba iz leta 1918- ne bo ponovila. Sami smo se iz lastnih sil osvobodili

li. Svojo osvobodilno borbo smo vodili na strani velikih zaveznikov. Iz narodnih množic je zrastle nova državna oblast in ni je več sile sveta, ki bi se lahko tej narodovi odločitvi stavila po robu.

Zavedajmo se, da danes volimo in postavljamo onoblast, za katero so prelili svojo kri najboljši sinovi naše domovine, za katero smo prestali toliko trpljenja.

SIK.

PRIMORSKA ŽENA NEKDAJ IN DANES.

"Še besede iskrenega občudovanja vašim ženam in dekletom. Če prav so vam požgali hiše in odvedli si ne in može, ni nikdar klonil pogum vaših žena". Tako je rekel član Angleške misije Artur Taker v svojem govoru na enem od svečanih zborovanj na Primorskem.

Povedal je resnico. Ne samo, da Primorske žene = klub brezupnemu položaju niso zgubile poguma, še več. One so imele toliko poguma, da so takrat, ko so parti zani podrli staro mejo med Primorsko in ostalo Slo venijo mobilizirala za borbo svoje imetje, svoje pri hranke, same sebe in svoje sinove. In to kljub temu, da so do dna poznale nasilje in maščevalnost fašizma. V prvih partizanah, ki so stopili na mučena tla slovenskega Primorja, so vidèle glasnike svobode in maščevalce njihovega dolgeletnega trpljenja. In če je Primorska mati dolgih 25 let neprenehoma žrtvovala svojo kri, ker je ni hotela prodati tujcu, ne dabi se ji na obzorju zasvetila zarja, kako ne bi dala = svoje krvi danes, ko v vsej svoji zmagoviti moči vs taja slovanstvo, prinašajoč svobodo, kulturo in napre dek svobodoljubnemu človeštvu.

Z lahkoto moramo razumeti vriskajočo radost Primorskih žena, ko stopajo na volišče. Še pred tremi = leti je pošiljala Primorska mati svojega otroka v italijanske šole, kjer so ga fašistični učitelji uči-

li zatajevati svoj materinski jezik, svoj slovenski = rod. Takrat je Primorska mati s trepetom skrivala = slovensko knjigo, ki je pomenila družini redko drago cenost i nje je skrivaj učila svojega otroka brati in pisati v slovenskem jeziku, učila ga je ljubiti = slovensko knjigo. Še pred tremi leti so fašistični = zločinci pošiljali njene sinove in može v daljne tu je kraje od koder se je le redko kateri vrnil. Ropa li so njeno imetje, vdirali v njen dom in ji odvajali sinove pred puške, ker so bili zavedni Slovenci . Še pred tremi leti je bila primorska žena najbolj = brezpravno bitje na svetu.

In danes? Danes je Slovensko Primorje priključeno svoji domovini. Danes so veliki predeli Slovenskega Primorja osvobojeni. Osvobodili so jih Titovi = partizani. V ostalih predelih čakajo Nemci na svoj pogin. Danes se primorsko ljudstvo vlada samo. Primorska žena danes ni več najbolj brezpravno bitje . Ona je polnovreden in enakopraven član herojskega = slovenskega naroda, ona je enakopraven državljani sil ne Titove Jugoslavije. Danes je pričela žeti sadove svojih žrtev. Do kraja jih bo požela v kratkem, ko se bodo njeni sinovi, z večno slavo ovenčani vrnili na rodno zemljo in vkopali vanjo čvrste temelje novu domu.

Od ted vrisnjajoča radost primorske žene, ko stopa na volišče.

Danes je vsem Slovencem in vsem Jugoslovanom znano, da so primorske Slovenke z ogromnimi zbirkami = podprle našo narodno vojsko, da so večji del dela v zaledju prevzele na svoja ramena, da so v nočeh obdelovale polja, da bo dovolj živeža za borce. Danes = vsi vemo, da so romali zadnji prihranki iz hiše, da so se žene odrekle najdražjim družinskim spominom , da le borci niso lačni. Primorska žena je bila tista, ki je v težkih časih dvigala zavest ljudem v svoji okolici. Ona je bila tista, ki je dajala vzgled = za pogumna dejanja. Ona je bila tista, ki ni niti po

pustila, niti klonala. Naučila nas je ljubiti našo =
narodno vojsko.

In vendar se je pokazalo pri volitvah, ki so se =
vršile in se še vrše po krajih Primorske, da je šte-
vilo žena izvoljenih v Narodno Osvobodilne Odbore =
zelo majhno. Vzrok temu ni njihova premajhna aktiv-
nost, agilnost in sposobnost. Prav gotovo imamo o teh
lastnostih primorskih žena dovolj dokazov. Bolj ver-
jetno je, da tiči ta vzrok v nezaupanju ljudi, da bi
mogle žene vršiti svoje dolžnosti kot člani Narodno
osvobodilnih odborov ravnotako dobro kot moški. Ugo-
tavljamo, da tiči ta predsotek predvsem v ženah sa-
mih, saj so volilci večji del žene same. To se pravi,
da nimajo pravega zaupanja vase. Vzrok temu nezaupan-
ju v sebe je tudi neumnostna skromnost, ki je škodljiva.
Kajti v času, ko vršimo popolno mobilizacijo, se
žene ne smejo odtegovati od dela v narodni oblasti,
ker s tem zadržujejo za borbo sposobne ljudi doma. V
zaleđju nadoknaditi vse, kar se le da z ženskimi si-
lami in poslati v NOV vse, kar se le more boriti - to
je geslo današnjih dni in če smo zavedni Slovenci,
zavedni Jugoslovani in Slovani, bomo iz gesla napra-
vili dejanje.

KOMISIJA ZA UGOTAVLJANJE ZLOČINOV OKUPATORJEV IN NJIHOVIH POMAGAČEV.

"Neizpodbitnemu dejstvu, da bodo vsi trije zavez-
niki zasledovali vsakega krivca do zadnjega kotička
zemlje in ga izročili onim, ki jih obtožujejo, da bo
stem zadoščeno pravici." Tako se glasi odlomek iz
deklaracije Vel. Britanije, SZ in združenih držav Ame-
rike, izdano na konferenci v Moskvi, ki se je vršila =
v drugi polovici oktobra 1944. Na tej konferenci je
bilo torej sklenjeno, da bodo sojeni in kaznovani vsi
vojni zločinci, ki so zagrešili zverstve mučenja in
umore v tej vojni. Zavezniki so se obvezali, da bodo
zasledovali vsakega takega krivca do zadnjega kota
10

zemlje in ga izročili onim, ki jih obtožujejo. Od te ga postopka bodo izvzeti le oni zločinci, katerih zločini niso vezani na določeno pokrajino. Ti bodo kaznovani s skupnim odlokom zavezniških vlad.

V zvezi z gornjim sklepom zaveznikov so prizadele države takoj ustanovile posebno državno komisijo, za preiskavo in ugotovitev zločinov, ki so jih zagrešili fašistični osvajalci. Tako se je na drugem zasedanju AVNOJ-a v Jajcu dne 29. XI. 1943 ustanovila = državna komisija za ugotovitev zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev pri predsedstvu NKOJ-a, dne 29. II. 1944. na zasedanju SNOS-a pa prav taka komisija = pri predsedstvu SNOS-a. Naloga te komisije je, da ugotovi storjene zločine, izsledi one, ki so posredno ali neposredno zakrivali te zločine in privede do kaznovanja teh krivcev. Le na tak način je mogoče, da dobi slovenski narod popolno materialno in moralno za doščenje za vse krivice, ki mu jih je storil okupator in njegov pomagač.

Komisija za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev na slovenskem ozemlju že dobro = posluje. Postavljeni so pokrajinski, okrožni in okrajni referenti, ki zbirajo potreben material, to je, dokaze o storjenih zločinih, požigih, umorih, mučenjih, posilstvih, internacijah itd. in podatke o osebah, ki so te zločine zakrivali posredno ali neposredno. Kot krivci teh zločinov prihajajo predvsem v poštev okupatorji, to so Nemci, Italijani in za nas Slovence do loma tudi Madžari, ne glede na to, ali so nastopali = kot pripadniki oborožene sile, civilnih oblasti, organizacij ali zasebniki. Med krivce pa je smatrati tudi pomagače, to je one, ki so izdajalsko pomagali okupatorju izvrševati grozodejstva, kakor na primer pripadniki bele in modre garde, domobranci, ova duhi skratka vsi oni, ki kakorkoli materialno ali moralno pomagali okupatorju izvrševati zločine nad slovenskim ljudstvom.

V zvezi s storjenimi zločini pa je tudi material

na škodo, ki je nastala kot posledica teh zločinov a našemu ljudstvu. Saj nam pričajo nešteta požgana naselja in domačije o grozodejstvih, ki so jih počeli okupatorji in njihovi pomagači nad mirnim civilnim prebivalstvom. To škodo morajo okupatorji kakor tudi storilci in sokrivci povrniti. Zato ne ugotavlja komisija samo storjenih zločinov in zločincev temveč tudi škodo, ki je nastala v zvezi s temi zločini.

Komisija ugotavlja vse to s pomočjo referentov, kakor je gori navedeno. Vendar je to ogromna naloga. Zato je potrebno, da sodelujejo prav vsi pri iskanju podatkov, ki bi bili za komisijo koristni. Predsednik Roosevelt je aprila leta 1944 izjavil med drugim: "Prosim vsakogar, da skrbno zbira dokaze, ki bodo uporabljeni pri sojenju krivcev." Dolžnost vsakega Slovenca je torej, da iz lastnega in ne da bi bil k temu posebej pozvan, sporoči potom krajevnega referenta ali tudi neposredno na komisijo vse, karkoli mu je znano o storjenih zločinih ter tudi dokaze, ki so lahko koristni za ugotovitev zločina in izsleditev krivcev. Postavljeni referenti imajo točna navodila, kako se take prijave sestavljajo.

Nedvoumno je, da bodo skušali mnogi krivci izogniti se kazni s skrivanjem ali zabrisanjem storjenega zločina. To bo mogoče preprečiti le na tak način, če prav vsi sodelujemo pri tem delu in pomagamo komisiji do čim popolnejših podatkov. Le na tak način bo mogoče, da bo dobil slovenski narod vsaj delno zadoščenje za nečuvana grozodejstva, in da bo zadoščeno pravici, kakor to pravi moskovska deklaracija.

Dr. Boris Puc
član komisije pri Predsedstvu SNOS
za ugotavljanje zločinov okupatorjev
in njih pomagačev.

NAŠE ŽENE

ČAKAJO VELIKE NALOGE

Odsek za socialno skrbstvo pri Predsedstvu SNOS si je postavil med drugim kot glavno nalogo v prvo poskrbeti za naše internirance in izgnance, ki jih je okupator pregnal iz domovine in razsejal na vse strani Nemčije in po njej okupiranih državah. Število teh cenimo približno na stótišč, med njimi okrog deset do petnajsttisoč otrok. Koliko teh naših ljudi je še pri življenju, kakšno je njih zdravstveno stanje, koliko je otrok, katerih starši so bili pobiti ali pomrli, in zato ne bo mogoče ugotoviti njih identiteto, kajti otroci ne obvladajo več slovenskega jezika in ne vedo, odkod so jih odpeljali, tega niti približno ne morejo oceniti. Kljub temu moramo izvesti že sedaj vse priprave, da takoj po zlomu nacionistične Nemčije vse naše ljudi izsledimo, jih spravimo v domovino in jim oskrbimo streho, prehrano, obleko in obutev, da skrbimo za njih politično vzgojo in zaposlitev, mladini pa posvetimo vso ljubezen in skrb, da bo spet občutila toploto doma in se zakoreninila v domovinska tla. V ta namen pozivamo žene in dekleta SPZZ, mladinke in mladince, da vložijo vse svoje sile in zmožnosti v delo za naše trpinčene in izmučene matere, družine in otroke, ki jim naj na novo osvobodjena v najvišje človečanstvo usmerjena domovina zaceli rane in obriše temne in grozotne utise njihovega pregnanstva. Treba je že zdaj zbirati potrebni kader, ki bo organiziral in vodil povratek naših internirancev, urejal zdravstveno, upravno in politično vzgojno delo v karantenah in skupnih domovih, kjer bodo po opravljeni karanteni nastanjeni naši ljudje. V poštev pridejo bolničarke, učiteljice, upokojene učiteljice, gospodinjске pomočnice, invalidi s splošnim in pisarniškim znanjem, dekleta in žene, ki imajo organizacijske zmožnosti,

mladinci in mladinke, ki se bodo posvetili politični vzgoji mladine, ki je bila tako dolgo iztrgana iz naše domovine in jo bo treba preusmeriti in utrjevati v novem slovenskem duhu skupnega dela in ljubezni do naše nove demokratske domovine.

PROTIFAŠISTIČNO ZBOROVANJE ŽENA

Moskva 22. avgusta. Junakinje iz zaledja in fronte, dolgoletne borkarke, strojničarke, znane umetnice, - sprčne tkalske delavke, staharovke, kolhoznice, partizanke, letalke, izvidničarke so se zbrale, v Moskvi dne 22. avgusta na Protifašističnem zborovanju. V duhu so bili z njimi milijoni žena, rodoljubkinj iz Moskve, Leningrada, Ukrajine, Bele Rusije, Litve, Latvije, Estonije in cele, cele naše nepregledne domovine. Z njimi so bile v duhu milijoni žena v Jugoslaviji, Češki in Poljski, ki trpe strahote nemške okupacije. Njihova skupna lastnost pa je mržnja napram fašizmu in samopožrtvovalna pripravljenost, dati vse sile za boj do popolnega uničenja fašizma.

To zborovanje je pričela predsednica ženskega - Protifašističnega odbora, junakinja Sovjetske Zveze Grizodubova. "Največja sreča naših žena" - je dejala Grizodubova v pozdravnem govoru - "je ljubezen do domovine in do velikega tovariša Stalina." Burno plaskanje je pozdravilo te besede. "Neprecenljive zasluge smo si pridobile Sovjetske žene za Sovjetsko ljudstvo v tej domovinski vojni. Ne delajo le v industriji in prometu, v kolhozih in znanstvenih institucijah. One so v Rdeči Armadi in partizanskih oddredih. Sovjetske rodoljubkinje gredo skupno s Sovjetskim ljudstvom po poti zmage nad fašističnim okupatorjem."

Na zborovanju je govorila Natalija Boršanskaja,

gardni major in poveljnik oddelka lahkih bombnikov Govorila je o uspehih Sovjetskih letalcev, ki drobe hitlerjevce v zraku in na zemlji. "Obračam se na vas žene, svobodoljubnih dežel, obračam se na vas kot žena - vojak - in kot žena - mati. Borite se proti fašističnim ničvrednežem kjerkoli ste, bodisi v zaledju ali na fronti, bodisi da ste letalke ali da kujete orožje, ali ste v partizanskih odredih ali znanstvenih laboratorijih."

V imenu žena boreče se Poljske je pozdravila zborovanje Ana Madalinskaja, ki je govorila: "Me pozivamo svoje sestre in brate, da združijo vse sile v neusmiljeni boj proti krvavim hitlerjevskim psoam. Pod vodstvom poljskega komiteta narodnega osvobojenja povrnemo neodvisnost in svobodo domovini. Me poljske žene se skupno s poljskimi rodoljubi obračamo z vsem srcem do onega, v katerem mi z vso pravico zremo, velikega prijatelja Poljske, marsala Stalina." Dolgotrajno ploskanje je spremljalo te besede.

Na govorniški oder stopi žena - junak - Zaharova. Med desetstisoč nemških vojakov in oficirjev, nad 60 natovorjenih vojaških vlakov, nad sto petin šesdeset avtomobilov je uničil partizanski odred Zaharove. Ona je pripovedovala kako narodni masčevalci povsod lomijo kremplje fašističnim krvnikom.

Govorila je tudi kolhoznica Kalininske pokrajine. Pripovedovala je, da je njihov kolhoz bogat, da je kolhoz imel stroje, veliko živine, vrtove, društvene zgradbe, čitalnice, krasne hleve za konje in govedo, toda vse to so prokleti Nemci uničili. Ko so jeseni leta 1941. prodrli v te kraje hitlerjevci, so se kot kobilce vrgli na ljudsko premoženje. Vse, kar so si ljudje v dolgih letih zgradili so nemški razbojniki uničili. Ko je v januarju leta 1942. RA iztrgala ta kraj, je bilo vse gospodarstvo uničeno. Toda kolhozniki so ponovno začeli obnavljati svoje gospodarstvo. V tem jim je

v veliki meri pomagala Sovjetska oblast. S svojim -- poštvovalnim delom pomagajo kolhozniki deželi in fronti in so že izročili v tankovski fond Kalininske -- fronte 120 tisoč rubljev.

Govorila je na zborovanju tudi jugoslovanska partizanka Darjanka Paunovič. Dejala je: "Vedno večje sile jugoslovanskih rodoljubov, ki se udeležujejo -- bojev proti nemškim roparjem. Prav je rekel maršal Tito, da je največji uspeh našega boja bratstvo in edinstvo narodov Jugoslavije. Kot jarki dokaz za to je aktivno sodelovanje žena v osvobodilnem boju. Kmetice sodelujejo v boju z NOV. One skrivajo ali uničujejo žito, ki ga jim hoče vzeti nemški ropar. One prenašajo hrano in municijo na položaje in odnašajo ranjence. V vrste narodno-osvobodilne vojske stopa na stotine rodoljubkinj, Hrvatice, Slovenke, Srbkinj iz vseh krajev. Nikoli ne bo ljudstvo pozabilo ime Nađe Gajeve, ki je v središču Zagreba pognalav zrak osrednjo pošto in pokopala pod ruševinami mnogo fašistov. Nihče ne bo mogel pozabiti mladinke Sonje, ki je v Splitu razobesila zastavo svobode. Jugoslovanske žene ljubijo ruske sestre. Ve ste prve pomudile roko in vaši podvigi za vzvišeni cilj so nam bili za vzgled."

Nastopile so tudi druge govornice iz različnih krajev SZ. Na koncu zborovanja je bil z velikim navdušenjem sprejet pozdrav vrhovnemu poveljniku maršalu SZ, Stalina.

Četrto Protifašistično zborovanje žena je izdalo proglas ženam Anglije, Amerike, Francije, Poljske, Jugoslavije, Čehoslovaške, Belgije, Norveške, Danske, Nizozemske, Grške ter vseh svobodoljubnih dežel na svetu. V proglasu je rečeno: "Drage sestre. Zasovražena Nemčija že čuje v Baltiku grozno grmenje topov vse rušečega Sovjetskega topništva. Istočasno padajo po hitlerjevcih vedno večji udarci angleško-ameriških čet. One izganjajo nemške roparje iz Normandije in jih tolčejo v Bretaniji. Osvabajajo mesto za

mestom. Nove armade angleško-ameriške so krenile v Nemčijo. Toda nesmemo zamuditi niti trenutka. Ne smemo pozabiti, da je sovražnik še nevaren. Ko zverje začuti, da se ji približa konec, je še nevarnejša. Naj vam le vedno bdi pred očmi slika "Ljubljanskega taborišča smrti". Kruta slika smrti fašističnega divjaštva.

Smrt nemškemu fašizmu! Življenje našim otrokom! Slovesno je na koncu mitinga zadonela državna himna.

RDEČI KRIŽ NA DELU

Kljub težki borbi za obstanek slovenskega naroda in za njegovo svobodo, smo se tudi v najbolj ostrih spopadih s sovražnikom vedno zavedali dolžnosti, ki jo imamo do svojega bližnjega. S tem smo dokazali, kako velika sveta in vzvišena je naša borba. Že od vsega začetka nas je vezala skrb za naše ranjence in pa za tiste naše brate in sestre, ki jih je okupator zaprl v ječe, pregnal v tujino in oropal vsega imetja. Tisočem in tosočem smo pošiljali hrano in obleko. Tisočem, smo na ta način rešili življenje. Storili smo mnogo, da olajšamo bedo žrtvam okupatorjevega nasilja in vojne vihra. Podpirali smo vdove in sirote, podpirali smo svojce partizanov, skrbeli smo za otroke in žene ustreljenih talcev. Nikdar nismo tako zelo razumeli trpljenja svojega bližnjega, kakor sedaj. Organizacija "Slovenska narodna pomoč" je v okviru Osvobodilne Fronte vršila svoje človečansko delo že od vsega začetka in ni popustila nikdar.

Spričo mednarodnega vojaškega in političnega ugleda, ki ga uživajo narodi Jugoslavije po vsem svetu, nam je bilo omogočeno, da smo ustanovili Rdeči križ Slovenije kot sestavni del Rdečega križa federativne Jugoslavije. Ta pa se je vključil v mednarodni Rdeči križ in s tem smo zadobili mnogo

več možnosti pomagati tistim, ki naše pomoči tako težko pričakujejo. Krivice, ki jih trpino ne bodo odslej naprej le stvar nas samih. Zločine, ki jih vrši okupator po naši zemlji, bo pred vso svetovno javnostjo obsojal mednarodni Rdeči križ. Organiziral bo v zavezniških državah zbirke za najpotrebnejše, na podlagi konkretnih podatkov o bedi pri nas, ki jih bomo poslali.

S tem pa seveda ni rečeno, da smo skrb za naše ranjence in za žrtve okupatorjevega nasilja stresli z naših ramen. Nikakor. Prav sedaj moramo povečati našo skrb za tiste, ki so s svojim trpljenjem toliko doprinesli k temu, da lahko že v prav kratkem času pričakujemo konca vojne in svobodnega življenja. Pomislino na to, da bo za ceno lepšega življenja, ki ga bomo uživali mi in naši otroci, hodil marsikdo pohabljen po svetu ali pa bolan za celo življenje. Za to naj bo naša prva skrb - skrb za ranjence. Po vseh okrožjih, okrajih in vaseh se ustanavljajo odbori Rdečega križa. Naj ne bo slovenske žene, ki bi brezбриžno gledala na delo teh odborov. Saj skoraj ni med nami nobene, ki še ni na ta ali oni način pomagala ranjencem. Vedno so bile v teku nabiralne akcije za ranjence in bolnike spominimo se zlasti na mednarodni ženski dan 8. marca. In vendar ne sme ostati samo pri tem.

Organizirati je treba takojšnjo pomoč ob prevozu ranjencev skozi vas ali če se nahajajo kje v bližini. Poskrbeti je treba, da je takoj na razpolago topla voda, čista posoda, čiste odveze in perilo. Nuditi je treba ranjencem lahko hrano, čaj itd. V takih dneh, ko so ranjenci v bližini, mora biti vsa vas v njihovi službi. Poskrbeti je treba za ugodna ležišča, da jim pomoči ne bo mraz, da ne bodo na prepihu. V takem slučaju moramo odstopiti svoja ležišča, svoja stanovanja. Vse potrebščine morajo biti takoj pri roki, da ne bo odvečnega letanja in zmede. Za to skrb odgovarja odbor Rdečega

križa v vasi, pomagati pa morajo vsi, zlasti žene.

Prav tako mora RK pristopiti na pomoč ob raznih nesrečah, ki se tako pogosto zgodijo pri delu na kmetih. Kadar se pojavi bolezen, o kateri... sumite, da je nalezljiva, ja treba takoj vse ukreniti, da se bolezen ne razširi naprej. Vedeti moramo, kje se nahaja najbližnji zdravnik ali bolničarka.

Pomislimo tudi na nesrečne brezdomce, ki so ostali jim otroci na cesti. Pomislimo me, ki smo tako srečne, da še imamo streho nad glavo, kako je pri srcu tistim materam, ki ne vedo, kaj bodo ta dan jedli njihovi otroci. Pomislimo na tiste nosečnice, ki s strahom pričakujejo rojstva svojega otroka, ki ne vedo, v kaj ga bodo zavile in kje mu bodo poskljale ležišče. Pomislimo na pogorelce, pomislimo na to, da mora marsikdo radi pomanjkanja sanitetnih potrebščin umreti. Pomislimo na tiste otroke, ki brez staršev tavajo lačni in goli ter objokujejo smrt svojih mater in očetov. Pomislimo na trpljenje zapuščenih starcev. Trpljenje nedolžnih otrok je strašno, zapuščenost nemožnih starcev je okrutna.

Nadaljujmo dejavnost "tedna Rdečega križa" še naprej. Skupno se posvetujmo žene vse vasi, kako bi čim uspešnejše pomagale odboru RK pri njegovem delu. S tem, da bomo sami napravili vse, kar se le da, da olajšamo trpljenje slovenskim borcem in njihovim svojcem, bomo preko RK najlažje pozvale žene in matere vsega sveta, da bi nam prišle na pomoč.

Mara Rupena - Osolnik

članica Gl. odb. RK za Slovenijo

PETINDVAJSETIM

Zgoče julijsko sonce objema vse Slovensko Primorje. Proti severnim planinam se pomika 25 ljudi, mladih življenj, ki so ob regljanju strojníc in ob požiganju domov pomagala obnavljati slovensko šolo in se končno odločila, da se posvete za vedno našemu otroku in obnovi naše vasi.

"Dolga je pot, ki smo jo prehodile. Iz Brkinov prav na sever, to ni šala. A če bi bilo treba hoditi trikrat toliko, bi rada šla, samo da dosežem eno, po čemer sem hrepenela vse življenje."

Tako je govorila Ivanka, mladim tovarišicam. Bila je hči srednje kmetije, ki ni zmogla, da bi plačevala drage študije v Trstu. Želja po znanju in revščina, ki je haraščala z leti fašističnih kriz, sta jo odtrgali od doma in jo pripeljali na Reko ter v Italijo, kjer se je kot služkinja preživljala in sanjala o svobodni domovini, ko ji ne bo več treba delati v velikem tujem mestu. Da bi se ji kdaj spomnilo največje koprnenje njenih mladih dni, da bi postala slovenska učiteljica v domači vasi, ni več mislila. In vendar leta so prinesla tudi to s seboj. Lahka in prožna se je vspenjala s tovarišicami navkreber proti cilju svojega življenja. Srce ji je peko in vriskalo. Le s težavo sta jo dohitevali svetlolasa Mira in vedno nekam zamišljena in snujoča Leja. Obe sta bili še mladi. Zapustili so prvič rodno streho, prvič sta se poslovili od svojih mamic in šli v življenje. Kam? Danes je težko oditi. Na vsakem koraku te lahko dohiti nekaj groznega in nikoli ne veš, če se boš še vrnil. Toda šli sta, da bi si pridobili znanja, po katerem sta tako hrepeneli, šli sta da bi postali dobri slovenski učiteljici. Se nekdaj bi moral biti v njihovi družbi. Tovariš tam z

južne Pivke se je tudu odločil, da pojde. Toda ni ga. Zakaj ga ni? Ali je padel v zasedo? Pravili so, ^{ga so} bile zasede pri Šent. Petru. Škoda bi ga bilo, mladega fanta. Študent je po poklicu in vijolino zna igrati. Misli preozgavajo njegovo pot, srce je radi nje težko.

Na vrhu planine dohite tovarišiče iz Vipavske. V senci počivajo in južinajo iz svojih nahrbtnikov, da bodo bolj lahki. Kdo bi nosil tako težo tako dolgo pot.

"Kam tovarišice, kam?"

Na pedagoški tečaj.

"Me tudi, me tudi."

Mahoma so si znanke in mahoma je pozabljena vsa utrujenost. Še misel na tovariša, ki bi moral biti med njimi in ki je morda padel sovražniku v roke je nekam izginila.

Tako se vspenjajo v poslednji klanec; od Brkinov in Pivke, iz Vipave, Krasa, Gorice in Brd, iz kanalske in idrijske strani. 25 jih je 25 izmed onih, ki so v letošnjem šolskem letu preorale ledino in postavile prve temelje novi slovenski šoli v novoosvojenih Primorski. Mladi so še, mladi in neizkušeni. Kako bodo izdržali trdo disciplino, ki je z ozirom na vojaški položaj potrebna? Kako bodo prenašali napore, če pride hajka? Iz med vseh 25bo z lahkoto prenašala le Duša. Ona je bila borka. Žive-la je v brigadi. Za njo je brigada s svojimi dolgi-pohodi in trda leta bede, ki jih je preživlja-la z mamo, ko so ji fašisti odpeljali očeta.

"Si srečna Duša, da si končno na slovenskih tleh, da lahko poučuješ naše otroke?"

"Ti ne veš, tovarišica, kako mi je bilo včasih hudo, tam v Lorettu. Saj so bili otroci dobri, a vedno sem čutila, da sem tujka. Vedno me je žgalo hrepenenje po domovini."

"Da Duša, razumem te, popolnoma razumem. Tebi,

samo tebi povem, da me skrbi za ostale, da bi jih ne odbilo trdo disciplinirano življenje, ki ga bodo morali živeti. Skrbi me, kako se bodo navadile nanj one, ki prihajajo prav iz pred praga Gorice, še vaje ne belih svežih rjuh in mehke postelje."

"Mici naj te ne skrbi, vsemu se privadijo. Vsakdo iz med nas je dolžan, da se vsenu privadi, da okusi vsaj del onega trpljenja, ki ga prestopajo naši borci že preko treh polnih let."

25 se jih je tisti večer zgrnilo okrog kotla, kjer so delili večerjo. 25 novih ljudi je poleglo mreno in napolnilo drugi dan preprosto kmečko izbo, svojo učilnico. Gledale smo njihove obraze, tehtali njihovo znanje. Nekateri so ga črpali prej na italijanskem učiteljskišću, nekateri na trgovski šoli, nekaterim je dala le slovenska osnovna šola izobrazbo, ki so jo imele. Med prvimi, drugimi in tretjimi pa je bila vsaka razlika popolnoma zabrisana. Nikoli in nikjer poprej se ni tako jasno pokazalo, kako malo je dala fašistična šola.

Proti koncu prvega tedna so zapele strojnice. Na nasprotnem bregu se je pričela borba. Štiri dni je trajala in nas prisilila, da smo se za tri dni umaknili v gozd, da bi sovražnik ne zapazil naše edine ose. Četrty dan je prišlo obvestilo, da nam prihaja sovražnik za hrbet. Hajka. Dolga kolona v razdalji pet metrov se je vila med hribi in se upogibala pod težo nahrbtnikov. Iskala si je novega mirnega in svobodnega kotička, kjer bo lahko nadaljevala započeto delo. Zvečer je prispela do samotne gorske kmetije, v kateri je našla nov dom. Luna je lila čudovito svetlobo na streho tega novega doma in na drevje, ki ga je krog in krog obkrožalo. Trudne od dolge poti so poleggle tečajnice na mehko mahovito travo. Prvi in najtežji izpit je bil prestan. Pozabljeni so bili beli domovi tam doli ob široki cesti in vse, kar so pustile v dolini. Pričelo se je smoterno delo, ki je

zahtevalo celega človeka. Niso se mu izmikale. V hajki so zanj dozorele. Še neugnana Zdenka, ki je prišla skoraj na ravnost iz bivše fašistične učilnice, se je ob vsakem prostem času silanjala nad knjigami. Iz njih se je učila slovenščine, zgodovine, izgradnjo narodne oblasti, pedagogike, metodike teorije in petja, vsega, kar mora znati dobra učiteljica.

"Vedno sloniš nad knjigami, Zdenka, človek bi te skoraj več ne spoznal, tako si se v tem kratkem času spremenila."

"Nočem zaostati za drugimi. Hočem in moram postati dobra slovenska učiteljica."

In Vanda in Julka, ki je prišla v copatah na tečaj, k-er ni imela čevljev, in toliko drugih dobrih deklet. Kadarkoli pomisli človek na vas, pomisli z lepo blago mislijo in vas je vesel. V borbi ste pričele šolo, v svobodi jo boste nadaljevale. Da jo boste nadaljevale z uspehom, ste dokazale same v kratkem času, ki vam je bil odmerjen za skupno - življenje in za pripravo za svoj poklic.

Pionirke nove šole v Slovenskem Primorju in vzgojiteljice novih ljudi - pozdravljene!

Mara Samsova

PO TITOV JUGOSLAVIJI

I Z R E Z I J E

Po dolgem maršu smo polegli v travo. Okoli nas so se dvigali visoki hribi, pod nami pa je ležala prijazna planšarija. Ko sem opazoval ta svet, mi zbude pozornost male premikajoče se točke, visoko na hribu, kaj je to? Točke so se pomikale vedno na vzdol med grmovjem in med skalami vedno nižje. Kna-

lu sem razložil, da so ljudje, povečini ženske, no - seče ogromne tovore sena. Po dolgem času so prišle mimo nas.

"Bog daj dober dan."

"Bog daj, kako je?"

"E, vroče je in težko, težko."

"Kam pa nosite to seno?"

"Doli v dolino."

"Koliko poti imate še pred seboj?"

"Ih, kake tri ure bomo še nosili. Pa srečno tovariši, moramo naprej."

Napele so se mišice, zamajali so se seneni tovari.

Gledal sem za njimi. Videl si samo veliko kopo sena, kakor bi imela človeške noge, videl si samoto, če nisi hotel videti drugega. Ves čas košnje, vsak dan več kot tri ure visoko v hribe, nazaj pa noseč več kot pol centa sena. Vsi otroci, dekleta, žene in mošje, vsi nosijo. Od njihovih nog izlizani kamni ob poti pričajo o njih trpljenju. Vsak dan odpravljajo težko pot in kakor v zasmeh vodi pot pod žično železnico, last tujčeve trgovske družbe. Skoraj 8 desetletij so bili ljudje - trpini - pod tujčevo peto, 8 desetletij so garali toda ostali so le nemi nosači. Kar jih je kljuvalo vas sužnji čas, jih je sedaj odkrito zbolelo in vstali so v boju za svobodo. Ko smo jim peli in igrali, so uprli v nas zaupanja poln pogled in mi smo bili ponosni, da jim nosimo nov čas. Skromni so ti ljudje, ne želijo si mnogo, ne zahtevajo ničesar, samo eno jih navdaja z radostjo: da bodo zaživelii svobodno življenje, vredno človeka.

Še bodo trpeli v boju za življenje, kajti skopa je njih toliko ljubljena zemlja. Še bodo nosili bremena, toda ne bo jih težil nikak "Schiavo" nosili jih bodo svobodni ljudje, otroci, dekleta, žene, fantje in mošje rezijanski.

NA ŠTAJERSKEM

SO ZAPLAPOLALE SLOVENSKE ZASTAVE

Da, zaplapolale so po vsej Savinjski dolini in še drugot, čeprav je svojčas trdil Steindl, "šef civilne uprave za Spodnjo Štajersko", da ne bodo vi-sele nikdar. Z velikim navdušenjem mi je pripovedo-vala tovarišica, ki je pravkar dospela iz Štajer-ske, kako so naši partizani osvobodili del tega se-vernega ozemlja naše domovine. Takole mi je pravi-la:

"Ko je bil izdan Hitlerjev proglas za popolno mobilizacijo, smo štajerske žene sklenile, da ne bomo pustile svojih mož in sinov, da bi se borili za Hitlerja, da bi krvaveli na vzhodu, da bi se bo-rili proti slovanskemu narodu, ki skupno z osta-limi zavezniki prinašajo Evropi rešitev. Ne, me te-ga nismo dopustile. Naši sinovi in možje naj se borijo za slovensko zemljo, borijo naj se proti o-kupatorju, in proti izdajalcem naroda. Zato se ni-so odzvali nemški mobilizaciji, temveč so stopili v vrste NOV v velikem številu, zlasti po prihodu -slavne 14 divizije. Ko smo se poslavljalje od njih, ni bilo solz v naših očeh, kakor v letu 1941, ko so Nemci izselili iz naših domov naše brate in sestre ter jih odgnali v nemška taborišča. Ne, to pot ni-smo jokale. Pristrčno smo jim stiskale roke v poz-drav ter z veseljem zrle za njimi, ki so odhajali zato, da rešijo sebe in nas pred nasilnim okupato-rjem. Res je, da niso -šli vsi. Marsikatero zaved-no štajerko je danes sram, da ima moža pri verma-nih. Mnogi so sicer prišli že k nam, drugi pa bodo še, če pa ne, jih bo doletelo isto, kar bo dolete-lo Hitlerja.

Kako močna je naša vojska, nam je velik dokaz osvobojeno ozemlje na Štajerskem, na tistem Štajer

skem, na katerega se je Hitler zagrizel z vsemi svojimi strupenimi ljudmi. Nemci in vemaⁿi so imeli utrjene postojanke Ljubno, Luče, Gornji grad, Šmartno ob Paki. Mislili so, da so te postojanke nepremagljive in za vedno njihove. Naša vojska pa je pokazala svojo vojaško sposobnost. Na ozemlja od Pohorja, Pece, do Save, in Kozjega so stopile vse edinice v borbo. Pričeli so napadati sovražne postojanke. V Ljubnem so se Nemci utrdili v vseh večjih stavbah, postojanke so bile zavarovane z bunkerji, v trgu s^amem pa je bilo leglo gestapovske bele garde pod imenom "revsova banda", ki so ljudem lagali, da imajo zveze z Angleži in da dobivajo od njih orožje, v resnici pa so delali po navodilih gestapo. Borba za Ljubno je trajala vso noč in ves dan. Naša vojska jih je prisilila, da se se udali. Bila je prava populična bitka. Naši so pogumno jurišali na švabe, da se niso imeli niti časa umakniti. Vemaⁿi so se pa predali. Ko pa so druge postojanke izvedele, da so padle Luče, njihova najbolj utrjena postojanka, so se kar predali. Zlasti še, ker je padel v naše roke tudi Gornji grad, kjer so se Nemci utrdili v nekdanjem samostanu. Naši borci so dokazali, da znajo premagati vse zapreke, če gre za svobodo slovenskega naroda, potem je šla pa kar postojanka za postojanko. Dobili smo mnogo orožja in ostalega materiala.

S kakšnim navdušenjem smo pozdravljali naše borce. Veselja ni bilo konca ne kraja. S prezirom smo gledali na ujetnike, ki jih je nadutost kaj kmalu minila. Na obrazih domačih izdajalcev pa je bilo opaziti kesanje, da so bili morilci našega naroda.

Ko je naša vojska zasedla dolino, so zavihrale zastave, pogostili smo naše rešitelje z vsem, kar smo premogli. Vrstili so se mitingi, slovenska pesem je odmevala, nemški napisi so zginili na mah in naša zelena Štajerska je postala spet svobodna slovenska dežela. Tako smo srečni, da ti nemorem povedati."

Jožica Toman

K O R O Š K A J E S L O V E N S K A

Prav kakor Slovensko Primorje je bila tudi Koroška 25 let pod tujim jarmom. Po nesrečnem plebiscitu 10 okt. 1919, ki je že od vsega začetka pokazal, na kako plitvih nogah stoji Jugoslavija, je bila Koroška na milost in nemilost izročena Nemcu. Prav tako kot naša Primorska je bila izpostavljena najhujšemu potujčevanju in trpljenju. In prav tako kot Primorcih je ostala tudi v Koroških zavest in da spadajo edino in samo pod Slovenijo. S koliko ljubeznijo so šli leta 1942 prvi partizani na Koroško, da povedo svojim zaslužnim bratom, da bo kmalu konec trpljenja, da se skupno z njimi bore za svobodo. 12 partizanov - pionirjev - je šlo takrat na Koroško. Danes ima Koroška močne edinice, ki so ponos vsakega Korošca. Korošci žrtvujejo vse za svojo vojsko, saj vedo, da jim bo vojska prinesla svobodo, da bo pod vodstvom maršala Tita ustvarila Novo Jugoslavijo, v kateri bodo uživali srečo in svobodo tudi Korošci, ki so bili toliko let zatirani.

Zadnjič je pisal tovariš, ki je v koroški edini svoji sestri: "Ljudje ne vedo, kaj vse bi nam dali. Vse bi si odtrgali od ust, samo da bi nam po stregli. Pečenka, štruklji, pečnjak in tako dalje, vse mora biti ob praznikih za partizane, tudi če za njih ni. Iz mesnih trgovin so prinesli zadnje perilo, blago, usnje za tovariše in tovarišice. Prav tako nabirajo tudi med posamezniki obleko in perilo in vsak da, kar premore. Po ure in ure daleč pridejo na naše sestanke, da slišijo milo slovensko - govornico, kateri so se morali toliko let odpovedati.

Umetna meja, ki je 25 let ločila Koroško od ostale Slovenije, ni mogla preprečiti, da ne bi preko nje segla želja po svobodi. plamen upora in zna

ge naše NOV. Koroška je s svojo borbo izrazila zahtevo po združitvi s Slovenijo in ostalimi narodi Jugoslavije.

SRBKINJA - VZGLED POŽRTVOVALNOSTI

Iz ruševin srbskih vasi in mest je vstala borba za obstanek naroda. Težka je bila borba Srbije, težja kot kjerkoli drugot. Vse se je zaklelo zoper ubogi srbski narod: Nemci, Bolgari in Mažžari; ugonabljali so ga domači izdajalci, Mihajloviš in Nedič. Skozi nepopisno gorje je šel srbski borec, nje na ob strani srbske žene in dekleta. Ni je boljše borke, ni je požrtvovalnejše bolničarke, kot je bila srbkinja. Iz gorečih vasi iz opustošenih njiv in gozdov iz premnogih krvavih borb iz mučnice in morišč je zrastel nov lik srbske žene: neizprosno trde v borbi proti sovražniku, nežno čuteče za vse brate in sestre, ki trpijo v tej največji borbi vseh časov, žene, kateri je ljubezen do naroda, borba za svobodo najvišja zapoved. Trpeča srbska žena je prva dosegla svoj cilj. Srbska mesta in vasi so svobodne, na srbskih tleh sta si podale roke naša herojska NOV in slavna RA.

HRVATSKE ŽENE NA DELU

Hrvatske žene so priredile v zadnjem času več veličastnih manifestacij, na katerih so izrazile svojo voljo do skrajnih žrtev in voljo za svojo pripadnost k Titovi Jugoslaviji, in svojo tesno po vezanost z ostalimi narodi Titove Jugoslavije. Razen zborovanja v Hrvatski Istri, o katerem smo zadnjič poročale, so bila zborovanja tudi v Hrvatskem Primorju, v Moslavini, v Karlovskeu okraju in v Našicah. Žene so poročale o mobilizaciji žena, o mobilizaciji za vojsko in o svojem velikem delu za NOV in o svojem delu za izgradnjo narodne oblasti. Samo v okraju Našice je zbrala AFŽ krog sebe okrog 28

16.000 žena iz osvobojenega in neosvobojenega ozemlja. Hrvatske žene so posvetile vse svoje sile spravljanju pridelkov, posebno žetvi. Njihovo geslo je bilo: "Ko žanjemo žito, žanjemo zmago." Naša vojska mora biti dobro preskrbljena." V Požeški kotlini^{je bilo} v eni sami noči požeto 300 vagonov žita. Protifašistke so žele, naša vojska pa je stražila, da tudi eno zrno ni padlo okupatorju v roke. Tako je bilo po vsej Hrvatski. Zato je lahko dala samo ena vas za vojsko 27 vagonov hrane.

TOVARIŠICE V DELU ZA SVOBODO

TOVARIŠICE IZ ZAPADNO PRIMORSKEGA OKROŽJA NAPOVEDUJEJO TEKMO

Tovarišice iz Zapadno Primorskega okrožja so poslale svoj okvirni načrt in so napovedale tekmo Srednje Primorskemu okrožju. Tekmovale bodo v sledečih panogah:

1. Žene morajo najtesneje sodelovati s terenskimi odbori OF in NOO in z vojsko v smislu totalne mobilizacije. V bivšem Briškem in Tolminskem okrožju, v Benečiji pa bomo pridobile 300 moških, da se bodo prostovoljno javili v vrste NOV.

2. Preskrbele bomo vemo z delavci in delavkami, ki delajo v industrijskih centrih in po tovarnah. Potom njih bomo dostavljale letake in jih bomo obenem pridobile za to, da se bodo javili v NOV. Preskrbele jim bomo tudi rvezo z edinicami. Pridobile bomo 50 nasilno mobiliziranih domobrancev, da bodo prišli v naše vrste. Žene bodo preskrbele seznam 140 skrivačev, katere bo nato mobilizirala naša vojska.

3. V celém okrožju bomo na novo postavile 70 odborov SPŽZ, to predvsem v bivšem Tolminskem okrožju, v Benečiji in povsod, kjer jih še ni.

4. Pridobile bomo za delo OF 700 moških, 4.600 žen in 3.000 mladine. V tem oziru računamo največ na južno Tolminsko in na Benečijo.

5. Povsod se morajo izvesti volitve in moramo - zvišati odstotek voljenih žena.

6. Za našo vojsko bomo preskrbeli sledečo hrano:

- a) 50 q krompirja
- b) 50 " moke ali odgovarjajočo količino žita
- c) 10 " fižola ali ješprenja
- č) 1 " raščobe

Tovarišice bodo poskrbele za nabavo živeža in živine tam, kjer je teren kontroliran po okupatorju.

7. Pripravile bomo 15 q suhega sadja.

8. Napravile bomo 20.000 delovnih ur za našo vojsko.

Naše žene bodo skupno z mladimi izvedle močno propagando za nabavo sira.

Nabavile bomo 1q volne, 200 parov nogavic, preskrbele bomo blago za 200 titovk.

Žene bodo spekle 350kg prepečenca, sodelovale bomo pri agitaciji za "Posojilo svobode" ter nabrale pol milijona lir.

Nabavile bomo za 20.000 lir tehničnega materiala in za 20.000 lir sanitetnega materiala.

SPŽZ in ZSM skupno bo preskrbel, da bo imela v najkrajšem času vsaka hiša slovensko oziroma jugoslovansko zastavo.

NA KULTURNO - PROSVETNEM POLJU

Žene bodo spisale 20 pesmi in 5 iger. Sodelovale bomo pri postavitvi pevskih zborov. Napisale bodo 5 krajših dramatskih prizorov.

G O V O R N I Š T V O

- a) Imele bomo 20 vaj za samostojne nastope.
- b) 20 recitacij na mitingih.
- c) 20 recitacij na zasebnih kulturnih krožkih.

Č I T A L N I C E

- a) Branje odlomkov v prozi na skupnih kulturnih sestankih - 50 krat.
- b) Skupno branje literarnih vrednot 200 krat.
- c) Branje literature OE na organiziranih čitalnih večerih v 200 vaseh 2 krat tedensko, vsega skupaj 10.000 ur.

O R G A N I Z I R A N J E K N J I Ž N I C

- a) Organizirale bomo 10 knjižnic.
- b) Organizirale bomo nakup 10 kom. slovenskih poezij.
- c) Ostalih knjig bomo nabrale 2.000.

N A P R O P A G A N D N E M P O L J U

Samostojnih mitingov bomo priredile 200. Pri vsakem, ki ga bo priredila mladina ali druga organizacija bomo sodelovale.

- a) Slikarskih del bomo napravile 25.
- b) Dopisov bomo poslale 100.
- c) Sodelovale bomo pri stenčasu v vsaki vasi.

N A P O L J U Z A U G O T A V L J A N J E Z L O Č I N O V

Zbrale bomo 250 prijav o zločinskem delu okupatorja in narodnih izdajalcev.

Okrožni odbor SPŽZ bo nagradil najboljše okraje, 4 vasi in 4 najboljše tovarišice posameznice.

"Vsi in vse za dokončno zmago", to je naše geslo.

Okrožni odbor SPŽZ za Zapadno Primorsko.

Tovarišice iz Južno Primorskega Okrožja so napovedale tekmo tovarišicam iz Severno Primorskega okrožja. Njihovo geslo je: "Hitimo! Naše tekmovanje bo kronano z zmago!"

Vse primorske žene tekmujejo za skorajšnjo popolno zmago.

ŽENE IZ OKRAJA M. POROČAJO

Vas M. je popolnoma požgana. Prebivalci so raztreseni v 14 vaseh, medtemi so nekatere daleč v Fur laniji. Žene iz vasi M. so si zadale nalogo, da bodo pripravile vse vaščane, ki so raztreseni daleč na okrog, da bodo prišli v domačo vas volit. In res so se zbrali skoro vsi. Tudi stare mamice so prišle mnogo ur daleč, da volijo. Resno je ljudstvo sedelo v gozdiču za svojo požgano vasjo in premišljeno volilo svoj NOO.

Te dni se vršijo volitve tudi v tistih vaseh okraja M., kjer je okupatorjeva postojanka.

V zadnjem mesecu so bile tovarišice iz okraja M. zelo pridne. Za našo organizacijo so pridobile tri vasi, kjer doslej še ni bilo našega odbora. Prosto-voljnih prispevkov so nabrale 19.187 lir. Razen tega je dala ena sama vas za sanitetni material 10.000 £.

Tekom zadnjega meseca so vkuhale za našo vojsko 1.200 kg. paradižnikove mezge. Nabrale so ogromno - živeža, sanitetnega in pisarniškega materiala, darovale so tudi zastavo za eno edinico naše vojske.

NAŠE VZORNE ŽENE V ISTRI

Naše vojaške edinice imajo istrske žene in dekleta v lepem spominu. Naj pridejo v vas ob katerikoli uri, tovarišice so vedno pripravljene, da jim operejo perilo. Zgodilo se je že, da je prišla brigada čez noč v kakšno vas. Tovarišice so takoj namočile vse perilo, prale vso noč in drugi dan je šla lahko brigada spet naprej. Njihovo geslo je; ker pri nas ne zrasede toliko živeža kot drugot, pa moramo pomagati naši vojski na ta način.

P O Ž R T V O V A L N A M A M I C A

Ob prometni državni cesti stanuje 75 letna mami

ca . Naj pridejo naši tovariši ali tovarišice in njej ob še tako pozni uri, vedno je pripravljena da jih popelje preko ceste in reke do varnih stezic. Ne moti jo, da mora marsikdaj ponoči vstati in se odpraviti na pot. Našim tovarišem in tovarišicam - je kar toplo pri srcu, ko jim s pravo materinsko - ljubeznijo želi ob slovesu: "Da srečno pot."

DARINKI PIŠČANČEVI

SLOVENKI NA NEZNANI GROB
Spoznala sem te meseca februarja v gorehi v. pavski vasi, kamor si prišla kot odposlanica iz Trsta na prvo Pokrajinsko konferenco žena iz Slovenskega Primorja. Iz med stotine udeleženk in znank si se mi prvi hip zarisala v dušo. Prišla si pač od juga, od morja, naravnost iz mesta, ki je nam Slovencem tako drago radi svoje čudovite lege in radi našega življa, ki pljuje v njem z vsem svojim zanosom, kljub preganjanjem in iztebljevanju v dolgih desetletjih.

Sledila sem vsemu tvojemu dojoemanju in vsaki tvoji besedi. In nikoli ne bom pozabila, kako si pri diskusiji stala in spregovorila: "Kdo pravi, da ni v Trstu Slovencev. Samo požvižgati je treba, pa bodo prihiteli iz vsake ulice. Tudi mi delamo in doprinašamo svoj del k osvobojenju naše domovine, a eno vas prosimo: Dajte naši mladini v mestu teča je slovenščine, ker si te najbolj žele in ker je teh najbolj potrebna." Tvoje besede so napravile na vse prisotne globok utis. Že v naslednjih dneh smo jih pričeli konkretizirati.

Tako se je zgodilo, da sva se našli sredi Trsta, sredi njegovih šumnih ulic, sredi zlaganega življenja, ki se preliiva v njih, sredi kvesture,ge

stape in domobranske policije, ki nima drugega dela, kakor to, da to zlaganost čuva, in da pobija one, ki hočejo prinesiti tudi Trstu resnico.

"Prišla si torej, da ustanovimo učne krožke slovenskega jezika," si mi rekla. "O, dela je tu mnogo, zakaj danes se hoče v Trstu vsak učiti slovenščine. Slovenski učni krožki so potrebni Slovencem, ki zna jo slovensko, Slovencem ki čutijo in vedo, da so Slovenci, a ne obvladajo jezika in končno Italija - nom, ki se hočejo naučiti slovenščine." Oči so ti žarele, vsa tvoja notranjost se je smejala, polna novih dni, katerem si hotela pripeljati nasproti so ji Ljubljani Trst. Po rodu si bila tržačanka, prišla si v Trst šele, ko si začela obiskovati gimnazijo, in to se je zgodilo razmeroma pozno. Ko si prišla v Trst si bila že odrasel otrok, v katerem je zrasel samonikel značaj. Dehteče zdravje vipavskih in pivških vasi so dale temu samoniklemu značaju svoj resni odtis in usmerile na pot, s katere bi ga ne premaknil nihče.

Vsa leta gimnazije te je spremljala psovka "scia va", ki je prihajala iz fašističnih ust. Nisi se zmenila zanj. Na njo si odgovarjala nemo z šolskimi uspehi, ko si preskakovala razrede in prehitevala sovrstnike ter vzbujala občudovanja profesorjev. Samo v tretji soli se nisi mogla vzdržati in si pri smolila klofuto součenki, ki te je zmerjala s "scia vo". V tvojem razredniku je zmagalo tedaj poštenje, sram ga je bilo za vse zlo ki so nam ga napravili. Ko so mu povedali dogodek, se je okrenil k tovarišici, ki te je žalila, in je rekel, da bi bilo sramotno za italijansko državo če bi imela še "sciave".

Prve slovenske vasi so gorele na Krasu, ko si ti polagala maturo. Sošolci so se pripravljali na valet. "Ali naj grem na valet, ali naj ne grem", je kljuvalo v tebi, dokler si se končno odločila, da pojdeš.

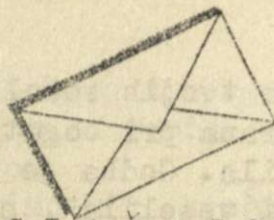
Družba tvojih sošolcev in profesorjev je bila vese-
lo zbrana pri bogato obloženih mizah, ko si ti
vstopila. Godba je igrala. "Nisem prišla, da bi se
z vami veselila", si jim rekla. "Jaz sem Slovenka
in se ne morem veseliti, ko objemajo ognjeni zublji
fašističnih ognjev naše vasi. Prišla sem samo, da
vam povem, da pride kazen za te strašne zločine in
da ta kazen ni več daleč". Naglo si se okrenila in
odšla ponosno skozi vrata. Vsi so osupli, zabavi je
bila primešana grenka kaplja zgoče resnice. Nihče
ni odšel, da bi te naznanil oblastem, zakaj radi
tvojega znanja in radi tvojega neupogljivega znača
ja so te morali sošolci in profesorji občudovati.

Po polomu Italije so prihajali k tebi po nasve-
te in po pomoč. Prihajali so tvoji sošolci in nji-
hovi sorodniki, prihajali so tvoji bivši profesori.
Do poslednjega utripa si poznala Trst in njego-
vo bitje tako, kot ga pozna le redko kdo. Hodila si
po ulicah 22 letna visokošolka, a kdor te je videl
in spoznal, se mu je zdelo, da imaš 30 let, tako
resno in tako polno preizkušenj je bilo tvoje živ-
ljenje. Tvoje misli so nenehoma snovale načrte za
vse lepšo in boljšo bodočnost tega mesta. Snovala
si jih vse dotlej, dokler te niso nekega dne pri-
jeli zločinci, ki so ostali v mestu kot dediščina
italijanske fašistične države. V podzemskih prosto-
rih vile na ulici Bello zguardo so te mučili do o-
nemoglosti. Ničesar niso mogli izsiliti iz tebe. Ra-
di prezira, s katerim si jih do poslednjega diha
motrila, so te razsekali na drobne kose.

Kje leže zdaj tvoje kosti, Slovenka? Morda na
pokopališču pri Sv. Ani, morda, kdove kje. Saj to
ni važno. Važno je to, da si ostala s svojo sveto
mislijo in ljubeznijo med nami, da ne boš v teh dveh
nikoli umrla.

Mara Samsova

Tovarišice

I Z V O J S K E S E O G L A Š A J O

M A T E R I

Mati, spominjam se nate v tihih nočeh,
ko zvezde zlate in luna sveti.
In premišljujem minule dni,
ki kot megla pred mano stojijo.
Spominjam se tistih otroških let,
ko nate mati sem zrla,
ki lice so gube neštete zorale
in solze v očeh so vsak dan ti sijale.
Mati, kdo gube na lice je tebi pritiskal?
Kdo solze iz oči je tebi iztiskal?
To storil tujčin je, ki tebe toptal je,
na zemlji slovenski on gospodoval je.
Si noč in dan trpela, se potila,
da hčer edino si zredila .
Da hčer nekoč za te borit' se pojde,
tega takrat še nisi umela.
Ko vprašala sem, kje očka moj se nahaja,
da nikdar ne zrem njegov obraz,
pokazala si z roko: "Tam dol je pri Piavi,
življenje je dal v borbi krvavi".
Trisegla takrat sem, da očku sledim,
kar očka ni storil, to jaz zdaj storim:
da narod iz suženjstva dvignem,
da materi svoji bom zboljšala dni.
zato pa v borbo z veseljem korakam,
na akcije, juriše komaj že čakam.
In k tebi o mati vrnila se bom,
ko prost bo naš narod,
ko prost bo moj dom.

MOJ NAJČUDOVITEJŠI POLOŽAJ

Naša Gradnikova brigada je povzročila švabom in švobobrancem že marsikatero britko uro. Mnogokrat so že natanko preračunali, kako nas bodo uničili, a vsa kikat so se britko uračunali in se s težkimi izgubami vrnili v svoje brloge. Tako je bilo tudi ~~ta~~krat, ko sem doživela najbolj čudovit doživljanj svojega življenja.

Bili smo na premiku. Kar naenkrat je začelo močno streljati okoli nas. Zaseda! Švabi! Naši so o-genj takoj vračali. Nemci so imeli izgube in so postali čedalje bolj besni. Morala sem se umakniti iz položaja. To-~~da~~ kam? Nikjer ni bilo ne grma ne skale. Ko sem se plazila previdno po golem bregu proti Idrijci, so me Nemci zapazili in začeli streljati na me. Ne vem, kaj mi je reklo naj skočim v vodo. Voda je bila precej globoka in ko sem čepela v vodi, mi je segala nad glavo. Plavati nisem znala. Ničesar ni sem čutila. Ko sem čez malo časa pogledala iz vode, sem videla, da stoji par Nemcev na cesti nad vodo in da streljajo neprestano proti meni. Kroglice so pa dale v vodo kot toča. Takoj sem se spet skrila pod vodo. Ko mi je zmanjkalo zraka, sem pogledala iz vode in spet so frčale kroglice okrog mene. To se je ponavljalo toliko časa, dokler nisem čutila, da mi gineva zavest. S precejšnjim naporom in z vso sprememo sem se pod vodo priplazila na nasprotni breg. Ko sem se pojavila spet na suhem in sedla na travo, so Nemci prenehali. Kot skozi meglo sem videla, da so stali in me debelo gledali. Najbrž svojim očem niso mogli večjeti, da sem še živa. To priliko sem izrabila, da sem se splazila za grm in borba se je nadaljevala. Trajala je do noči, dokler Nemcev nismo pregnali. Potem sem obnemogla obležala za grmom. Šele drugo jutro so me našli. Ravnali so z menoj kot s utopljenecem in se danes ne morem verjeti, da sem

popila toliko vode in da sem ostala kjub temu pri zavesti.

Za prisilno kopel pa sem Švabom in švabobrancem zapriseгла maščevanje in sem za-prisega dotlej tudi držala. Na ta dan bom še posebej mislila takrat, ko bomo gnali Švabe preko naših meja.

Tovarišica iz Gradnikove Brigade

NAŠI DOPISI

PROSLAVA 16. SEPTEMBRA V OKRAJU PODNANOS

Z veseljem smo zrlí na predvečer 16. IX. v naše hribe in gore, kajti na vsakem hribčku se je svetli kal kres. Bilo jih je brez števila. Oglašali so se streli iz naših partizanskih pušk in strojnic, ter brezštevílné rakete so se svetlikale v zraku.

Presrečni smo bili mi Primorci ob tej prvi obletnici priključitve Primorske k Jugoslaviji. Zdelo se nam je, da smo že svobodni, da je suženjstvo in fašistično trinoštvo že daleč za nami.

Okrajni miting se je vršil v nekem gozdu pod Nanosom ob obilni udeležbi. Tudi marsikatera mamica se je tega udeležila.

Pripravljen je bil majhen oder, nešteto zastav je vihralo. Okrajni tajnik OF je v imenu odbora OF pozdravil vse navzoče. Tovariš Lojze je podal politični pregled in nam prikazal vso veličino naše borbe. Neka tovarišica je podala deklamacijo "Naš narod ni dom". Tovarišica Lenčka je govorila o septemberskih praznikih, o bazoviških žrtvah, predvsem pa o 16. IX. Sledil je dvominutni molk in pa pesem "Žrtvam". Po deklamaciji "Materam" je nastopila tudi naša Pivčanka, mati treh partizanov, pozdravila je vse navzoče v imenu vseh pivških žena.

Ob zaključku smo prepevali razne partizanske pesmi. Razšli smo se z veselim obrazom, misleč nato, kako slavno bomo šele praznovali 16. IX. prihodnje le

to, ko bomo res vsi narodi Jugoslavije po tolikem -
trpljenju združeni v svobodi.

Zmaga

NA OKROŽNEM ZBOROVANJU

Od okrožnega odbora smo dobili sporočilo: "Pripe-
ljite zavednih in zanesljivih tovarišic!" Bil je kra-
sen dan, ko smo se tihotapile iz Idrije. Ko smo pri-
šle na določeno mesto, je bilo tam že mnogo tovari-
šic in tovarišev, ki so nas prehiteli. S pesmijo in
vskliki so nas pozdravili, kajti vsi so bili radove-
dni, koliko nas bo prišlo. Idrijčanke smo se odzva-
le v precejšnjem številu, čeprav je bila tisti dan
okupatorjeva straža poostrena.

Pre dolgo bi bilo, če bi hotela popisati ves -
program, le to naj povem, da nam bo ostal ta dan v
neizbrisnem spominu. Poslušali smo naše tovarišice
in tovariše iz vodstva, kateri so nam v jedrnatih
besedah razložili, zakaj je ta borba. Vse je za svo-
bodo, za enakopravnost za boljšo bodočnost nas in
naših otrok. In zato ni nobena žrtev prevelika. Sli-
šali smo besede naših borcev, ki so prestali vse gor-
je okupatorjevih internacij in vse gorje partizan-
skega življenja, a kljub temu niso klonili. Vsi smo
zaprisegli, da tudi mi ne bomo. Mi ne klonemo do kon-
čne zmage. Ostati moramo zvesti našim borcem, kate-
re moramo s svojim delom podpirati do zadnjega, saj
se bore za ves slovenski narod, torej tudi za naše
idrijske rudarje, ki so pretrpeli že toliko zatira-
nja. - Na zborovanju sem obljubila, da hočem stori-
ti še več, da se hočem s še večjo požrtvovalnostjo o-
prijeti dela, da prikažem našim rudarskim ženam in
našim rudarjem, da se bije zdaj borba tudi za njih-
ve pravice in da mora sleherni rudar sam zagrabiti
za puško. Moje geslo bo: "Vse za partizane, vse za
naše borce, vse za našo dokončno zmago".

Nežika iz Idrije

K A K O S M O V O L I L I

Zares praznično sem se počutila na dan volitev, če prav je bil le delavnik. Tudi pri drugih sem opazila isto. Ne le stem, da smo se oblekli v praznično obleko, tudi sicer smo se počutili praznično, ker smo obhajali veliki dan, ki ga še nismo doživele nikdar v svojem življenju. Bile smo ponosne, da tudi me žene in dekleta prvič v življenju soodločamo o usodi naše vasi in cele Primorske. Ob devetih zjutraj so že šle žene in stari mošje po cesti. Bilo je megleno vreme in pripravljalo se je na dež; Ko smo se tudi od naše hiše pripravljali, da gremo volit.

Tudi naši pionirčki so spremljali svoje mamice na volišče. Z zastavo so šli pred nami. Tudi rože so nabrali in jih potrosili pred hišo, ko so ljudje prihajali. Vhod je bil okrašen z rožami in napisom: Vsi na volitve. V veži so bile slike in napisi, tako da smo se ustavili in vse ogledovali. V sobi je bilo že vse polno ljudi. Za mizo je sedela volilna komisija, ki je urejevala volitve in delila listke, tako, da smo prišli vsi na vrsto. Me dekleta in žene smo bile ponosne na ta dan, ki ga bomo pominile vse življenje. Z našim delom smo si pridobile pravico, da smemo soodločati o usodi našega naroda in s pridnim in vztrajnim delom bomo pokazale, da smo te pravice vredne.

Za ta dan se moramo zahvaliti našim hrabrim vojakom, ki so nam ga priborili s svojimi žrtvami, ki so prelili že toliko krvi in dali življenje za našo svobodo in naše pravice,

Živela naša NOV in POJ!

Živel njen Vrhovni poveljnik maršal Tito!

Živela naša narodna oblast SNOS in AVNOJ!

Marija

POHVALA

NAŠIM PRIDNIM TOVARIŠICAM

SVPB - P

Prisrčna zahvala!

Vsem ženam in materam idrijskega okrožja se naj topleje zahvaljujemo za vse prejete pošiljke hrane, katere tako nujno potrebujemo za naše bolne in ranjene tovariše, ki so se žrtvovali sami sebe za lepšo bodočnost našega naroda in za njegovo svobodo. Vemo tudi, da ni lahka naloga nabiranje hrane v teh časih ampak vaša požrtvovalnost nas je še bolj podžgala, zato bomo tudi mi posvetili čimveč pažnje našim ranjenim tovarišem, ki bodo z vašo pomočjo kmalu zdravi in veseli pozdravili zlato svobodo slovenskega naroda. Še enkrat: Srčna hvala od vseh tovarišic in tovarišev!

Uprava bolnice:
Dušan in Martin

